

Voisé, Waldemar

Jubileuszowe publikacje Uniwersytetu Bazylejskiego z zakresu historii nauki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/2, 317-318

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skie, a w Gdańsku także i holenderskie. Polszczenie się zawodów artystycznych następowało w wieku XV i w pierwszej połowie w. XVI, przy czym proces polonizacji odbywał się prawdopodobnie szybciej w mniejszych miastach i okolicznych wsiach wobec braku dopływu obcych.

Polskie rzemiosło artystyczne wieków średnich jest monografią obejmującą zabytki rzemiosła artystycznego wykonane w Polsce od przyjęcia przez Polskę chrześcijaństwa, tj. w praktyce od przełomu wieku XI i XII aż do wygaśnięcia gotyku. Podziwiać można wielki trud autorów, którzy przeprowadzili opartą na głębokiej wiedzy wnikliwą analizę wszystkich ważniejszych zabytków, co do których można było przypuszczać, że nie zostały importowane, lecz wykonane na ziemiach polskich. Dostać obszerna bibliografia została podana w bardzo starannie sporządzonych przypisach, obejmujących ponad 600 pozycji. Podobnie bardzo starannie został opracowany szczegółowy indeks, obejmujący 40 stron druku. Szata graficzna książki, wydanej nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, nie budzi żadnych zastrzeżeń. Na wyróżnienie zasługują reprodukcje licznych fotografii, z których znaczną część wykonał prof. A. Bochnak.

Kazimierz Maślankiewicz

JUBILEUSZOWE PUBLIKACJE UNIWERSYTETU BAZYLEJSKIEGO Z ZAKRESU HISTORII NAUKI

Z okazji 500-lecia fundacji Uniwersytetu Bazylejskiego pojawiło się wiele wydawnictw związanych z dziejami tej uczelni. Obok książek poświęconych sztuce pięknym dawnego środowiska uniwersyteckiego (np.: P. Buxtorf, *Alma mater poetica* oraz P. Ganz, *Die Miniaturen der Basler Universitätsmatrikel*) ukazało się cały szereg opracowań dziejów tego Uniwersytetu. M. in. M. Sieber ogłosił ostatnio książkę *Die Universität Basel und die Eidgenossenschaft 1460—1526*.

Historyka nauki zainteresują jednak szczególnie cztery wydawnictwa, a mianowicie: 1. *Professoren der Universität Basel aus fünf Jahrhunderten* (405 stron, 187 portretów, Bazylea 1960, Friedrich Reinhardt Verlag), 2. *Lehre und Forschung an der Universität Basel zur Zeit der Feier ihres fünfhundertjährige Bestehens* (356 stron, Bazylea 1960, Birkhäuser Verlag), 3. Edgar Bonjour, *Die Universität Basel von den Anfängen bis zur Gegenwart* (864 stron, 61 ilustracji, Bazylea 1960, Verlag Halbing & Lichtenhahn), 4. *Die Fünfhundertjahrfeier der Universität Basel 1960 — Festbericht, erstattet von Paul Roth* (Bazylea 1960, Birkhäuser Verlag, s. 156).

Pierwsza publikacja zawiera sylwetki niemal 200 uczonych związanych z bazylejskim Uniwersytetem — zarówno Szwajcarów jak i cudzoziemców, a każdy portret zaopatrzony jest w zwięzłą notatkę informującą o życiu i działalności uczonego.

Drugie wydawnictwo jest owocem współpracy z górą 80 docentów bazylejskiej uczelni. Reprezentują oni wszystkie dziedziny nauki, toteż książka zawiera dokładny przegląd działalności naukowo-pedagogicznej wszystkich placówek naukowych Uniwersytetu.

Autorem trzeciej publikacji jest obecny profesor i były rektor Uniwersytetu Bazylejskiego — Edgar Bonjour. W imponującym tomie kreśli on szczegółowy zarys dziejów swej macierzystej uczelni: od roku 1460 do roku 1960. Dzięki pięknemu językowi i zdolnościom narracyjnym autora, olbrzymia erudycja i cała masa faktów nie przytłacza czytelnika, lecz przeciwnie: *Alma Mater Basiliensis* ukazuje się mu jako zawsze interesujący ośrodek myśli i poczynań intelektualnych, skupiający wiel-

ką ilość pierwszorzędnych postaci reprezentujących zarówno naukę szwajcarską jak i ogólnoeuropejską.

Uderza przede wszystkim jasny i przejrzysty układ całości. W pięćdziesięciu rozdziałach zawarty został przegląd wszystkich podstawowych zagadnień związanych z dziejami uczelni, a więc jej założenie, otwarcie, organizacja, tok studiów i studia kobiet, struktura ciała pedagogicznego itd. Główną jednak uwagę skupił autor na rozwoju poszczególnych dyscyplin reprezentowanych przez różne fakultety — teologiczny, prawniczy, medyczny i filologiczny.

Tom sprawozdawczy (*Festbericht*) objął całość imprez jubileuszu. Zawiera on naprzód opis przygotowań do tej uroczystości, a następnie omawia kolejne cztery dni, podczas których odbywały się różnego rodzaju ceremonie, na koniec podaje szczegóły dotyczące różnych wystaw okolicznościowych (m. in. „Froben i bazylejska sztuka drukarska XVI w.”). Publikacja zaopatrzona jest w liczne indeksy i skorowidze oraz obfity materiał ilustracyjny.

Szata graficzna wszystkich tych wydawnictw jest bardzo wysoka, a każde z nich ozdabiają liczne kolorowe ilustracje. Orientację czytelnika w olbrzymim materiale faktycznym ułatwiają liczne indeksy osobowe, rzeczowe, skorowidze itd.

Waldemar Voisé

W. I. Grekow, *Oczerki iz istorii ruskich geograficzeskich isledowanii w 1725—1765 gg.* Izdatielstwo Akademii Nauk, Moskwa 1960, s. 425.

Szkice z historii rosyjskich badań geograficznych w latach 1725—1765 dotyczą nader interesującego okresu, w którym w ślad za reformami państwowymi i sukcesami w polityce zagranicznej Rosji szło ożywienie gospodarcze, rozwój manufaktur, przemysłu, po czym z kolei następowała wzmożona tendencja do rozwoju nauki i poznania kraju. Dolną granicę tego okresu znaczy śmierć Piotra I i powstanie zaprojektowanej przez niego Rosyjskiej Akademii Nauk (1725), górną natomiast śmierć M. W. Łomonosowa, która zamyka również określony etap rozwoju Akademii (1765). W okresie tym powstały dogodne warunki dla organizacji wielkich ekspedycji na wschodnie, północne i południowe obszary Rosji i przyległych do niej krajów, jak również dla systematycznie prowadzonych badań.

Dzieje geografii tego okresu zamyka autor w 9 rozdziałach poświęconych wyprawom i badaniom, a mianowicie: badaniu Syberii przed 1725 r. (I), pierwszej Ekspedycji Kamczackiej (II), ekspedycji D. J. Pawłuckiego (III), drugiej Ekspedycji Kamczackiej (IV), wyprawie przemysłowców do Wysp Aleuckich (V), badaniu północno-wschodniej Rosji (VI), ekspedycjom na południowy wschód Syberii, do Środkowej Azji i na wybrzeża Morza Kaspijskiego (VII), badaniom i kartowaniu mórz: Bałtyckiego, Kaspijskiego i Białego (VIII), zdjęciom geodezyjnym i powstawaniu generalnych map i atlasów (IX). Rozdział X daje przegląd prac geograficznych i geograficznej literatury periodycznej i podręcznikowej tego okresu.

W szczegółowym opracowaniu Grekova okres ten ukazuje się jako wielki skok w rozwoju geografii Rosji. Przeprowadzone w tym czasie ekspedycje w odległe krańce Syberii i na północne rubieże Oceanu Spokojnego, do Środkowej Azji, nad morza: Kaspijskie, Bałtyckie i Białe wnoszą faktyczne poprawki do istniejącego obrazu świata, co uwidacznia się na powstałych w tym czasie mapach generalnych wielkich połaci Rosji, opartych na bogatym materiale zdjęć geodezyjnych.

W tym czasie kartografia i geografia fizyczna wzniosły się na wysoki poziom. M. W. Łomonosow położył podwaliny pod geografie fizyczną dzięki swym ideom